

Dubbelt upp och

Logistik, kommunikation och samarbete. Se där, tre viktiga hörnstenar för neurologivården vid Skånes universitetssjukhus i Malmö och Lund.

Än så länge har Stefan Olsson Hau, sektionschef för neurologisektionen i Malmö, sitt rum på Jan Waldenströms gata 15. Det byggs intensivt på sjukhusområdet.

– Under 2024 ska helt nya vård- och servicebyggnader finnas på plats. Då flyttar neurologverksamheten in i nya lokaler, säger han.

Skånes universitetssjukhus (SUS) är uppdelat på Malmö och Lund. Två stora sjukhus bara några mil från varandra

På neuroobservation finns sex vårdplatser för de patienter som behöver en hög grad av övervakning. Team om tre sjuksköterskor och två undersköterskor jobbar på avdelningen.

väldigt bra på neurologisk intermediärvård, vård av neurologiskt sjuka som kräver hög övervakning, säger Stefan Olsson Hau.

KORTA VÄGAR

Fördelen med att ha två så stora sjukhus nära varandra, menar Stefan Olsson Hau, är att vägarna är korta. Både för transporter och beslut.

– Det är bara att ringa för att flytta patienter som snabbt får högspecialiserad vård utan krångliga remissrutiner. Läkare som gör sin specialisttjänstgöring i neurologi på något av sjukhusen tjänstgör också sex månader på det andra sjukhuset vilket ger en bredare inblick. Läkarna som kommer hit från Lund möter en mer blandad grupp av öppenvårdspatienter, medan ST-läkarna som kommer till Lund blir väl insatta i högspecialiserad vård.

Vilka är då fallgröparna?

– Att se till att det finns en lika bra vård på båda orterna så vården blir jämlik, annars är det lätt att närhetsprincipen tar över.

MS-ROND

För vissa diagnoser jobbar Malmö och Lund tillsammans i multidisciplinära team. Teamen är uppbyggda runt stroke, MS, dystoni, ultraljud, epilepsi, Parkinsons sjukdom, neuromuskulära sjukdomar, Huntingtons sjukdom och andra rörelsesjukdomar, ALS och hjärntumörer.

korta avstånd

som genom att slå samman sina specialiteter formar ett finmaskigt nät runt patienterna. Mottagningar och vårdavdelningar för patienter med neurologiska diagnoser finns på båda orterna, men viss högspecialiserad neurologisk behandling som epilepsikirurgi, avancerad behandling vid Parkinsons sjukdom, neuro-onkologi och trombektomi sker bara i Lund.

– Det går inte att vara så specialiserad på två ställen och i Lund finns neurokirurgin. Här i Malmö är vi bland annat

På fredagar är det MS-rond i Malmö. Cirka 500 MS-patienter är inskrivna på mottagningen, 346 med immunmodulerande behandling. Under fredagsronden fokuseras på eventuella rehabiliteringsinsatser. Eventuella in- och utsättningar av läkemedel diskuteras varje vecka under en videokonferens där läkare i Malmö och Lund deltar, och en gång i månaden är det regional MS-videokonferens för hela södra sjukvårdsregionen. Samarbete med neurorehabmottagning-

Varje fredag är det MS-rond där insatser för patienternas rehabilitering står i fokus.
Ovan: Sara Sandberg, leg. sjukgymnast, Jana Karlsson, kurator och Lena Ek, leg-psykolog.
Till höger: Thomas Hansson, leg. sjuksköterska neurologi, Lucia Alonso-Magdalena, biträdande överläkare neurologi och Anikó Kuris, specialistläkare neurologi.

en på Orupsjukhuset i Höör finns också med som en del av vårdkedjan.

– Många läkemedel bromsar ner sjukdomsförloppet men det finns andra viktiga aspekter. Vården måste individanpassas under sjukdomens olika faser. Ibland behövs hjälp och stöd av arbetsterapeut, fysioterapeut, neuropsykolog eller kurator, andra gånger av läkare eller sjuksköterska, säger läkaren Lucia Alonso Magdalena.

Personalens olika pusselbitar fogas samman till en heltäckande bild. Eftersom MS debuterar när patienterna är mitt i livet, är det oftast omfattande frågeställningar.

– Malmös befolkning med rötter i många kulturer innebär en utmaning i kommunikationen, säger sjuksköterskan Thomas Hansson.

– Ja, det kan vara skillnader i hur man ser på sjukdom. Det tillsammans med de anhörigas perspektiv kan göra den sjuke extra sårbar, säger kurator Jana Karlsson.

Akutrum 1

– Fördelarna med att ha två stora sjukhus så nära varandra är att vägarna är korta. Det är bara att ringa för att flytta patienter som snabbt får högspecialiserad vård, säger sektionschef Stefan Olsson Hau.

REGIONAL STROKEJOUR

Var 17:e minut får någon stroke i Sverige. I Skåne finns sedan 2015 en regional strokejour (RSJ), en tjänst som täcks av 16 neurologer och som akutmottagningarnas läkare snabbt kan konsultera. Vid en trombeaktomi måste patienten snabbt föras till i Lund; varje minut är viktig för att begränsa skadans omfattning.

– Strokejouren är till som ett beslutsstöd. Genom att ringa RSJ kan du prata med en erfaren strockeneurolog som hjälper till med handläggning av eventuell rekanaliserande behandling. Dessutom finns en strokeinterventionsberedskap som beslutar om den strokedrabbade kan vara aktuell för trombeaktomi. Då behövs sekundärtransport till Lund, säger Stefan Olsson Hau.

Redan i ambulansen knyts den sjuke till ett akut direktspår och vid akutintaget i Malmö är avstånden korta. Från det att en patient med misstänkt stroke kommit in är målet

Då olika specialister jobbar i team runt patienterna går det att rädda liv och funktioner. Här syns underläkare Linnea Ollermark, ST-läkare Kristina Månsson, specialistläkare Eva Ask och sektionschef Stefan Olsson Hau.

att inom tio minuter fatta beslut om proplösande behandling ska ges eller om patienten är aktuell för annan akut sekundärprevention.

– För att spara tid stannar patienten kvar på ambulansbritten och undersöks direkt inne på CT Lab 100 bredvid akutrummet. Neurologen, akutteamet, röntgenpersonal och ambulanteamet jobbar tillsammans och ambulansen väntar tills vi tagit beslut om patienten behöver vidare transport till Lund. Inom max 30 minuter från ankomst ska sekundärtransport vara påbörjad.

OBS-AVDELNING

I ett akut skede kommer de flesta patienter till neurologens observationsavdelning, neuro-OBS. Här finns sex vårdplatser för dem som initialt behöver en hög grad av övervakning. Drygt 75 patienter läggs in per månad och flyttar när läget stabiliseras vidare till vårdavdelningar. Varje för- och eftermiddag bedöms vilka patienter som kan flyttas, så att nya patienter som behöver en hög vårdnivå kan beredas plats.

På avdelningen arbetar team om tre sjuksköterskor och två undersköterskor. Sjuksköterskan Sven Häljebo har just tagit på sig akuttryggsäcken. Han ska följa en patient till datortomografi på Lab 100 strax intill ambulansintaget.

– Kort avstånd mellan ambulansintag och CT Lab 100 är en viktig förutsättning i det akuta strokeflödet. Bara 25 meter från ambulansdörren kan vi ge behandling och eventuell vidaretransport till Lund går snabbt, säger Sven Häljebo.

– Det är fantastiskt att kunna ge en så högspecialiserad vård, både akut och på längre sikt. Känslan av att göra stor nytta för svårt sjuka patienterna är väldigt stark. I ett akut läge har vi från neurologikliniken ett nära samarbete med radiologer, röntgenpersonal och akutens personal och samarbetet funkar superbra. Varannan månad tränar vi akut omhändertagande av stroke tillsammans vid simulatorcentret Practicum Clinical Skills Center.

LJUD OCH LJUS

– Det händer mycket inom neurologin med ny teknik och utredningar. Gänget som arbetar här tycker om att utveckla och driva, det är inga som slår sig till ro. Vi försöker ständigt hitta ett bättre flöde, säger Caroline Nilsson, enhetschef på neuro-OBS.

Som enda avdelning i Skåne har ljud och ljus integrerats i vården, ett koncept baserat på den forskning om dygnsrytm som belönades med Nobelpriset i fysiologi eller medicin 2017. Lamporna imiterar ljusets skiftningar under dygnet; skarpt vitt på dagen och varmare mot kvällen. Med hjälp av den naturliga rytmen har patienterna visat sig behöva mindre smärtstillande och lugnande medicin och drabbas mer sällan av depression. Ljuset är även positivt för nattpersonalen som sover bättre efter sitt skift.

– Vid varje säng finns det högtalare där vi kan spela avslappnande musik. Ljudbubblan synkas mot hjärtats slag och hjälper till att sänka patientens blodtryck, samtidigt som det

Caroline Nilsson, som är enhetschef vid neuroobservation, visar skillnaden mellan dagbelysning och nattbelysning.

I Malmö används ultraljud för att snabbt undersöka hjärnans kärl vid akut stroke. Ansvarig för neurologiska klinikens ultraljud är docent och överläkare Christine Kremer. Hon forskar på riskfaktorer för ischemisk stroke hos äldre kvinnor och män.

dämpar de samtal och överläggningar som pågår vid övriga sängar.

Personalen vid observationsavdelningen utbildas ständigt i ny metodik och går en basutbildning vid sex tillfällen varje termin.

SPECIALISTMOTTAGNING ULTRALJUD

I Malmö används ultraljud för att snabbt undersöka hjärnans kärl vid akut stroke. Docent och överläkare Christine Kremer är ansvarig för neurologiska klinikens ultraljud. Verksamheten är Skandinavien's första referenscenter för neuro-

sonologi och godkänt av föreningen European Society of Neurosonology and Cerebral Hemodynamics (ESNCH).

– Ultraljud är en smidig och elegant metod för att snabbt kunna upptäcka eventuella proppar och förträngningar i halsens och hjärnans kärl och för att kunna mäta blodflöde, säger Christine Kremer.

– Ultraljud kan också användas för att hitta patienter med hög risk för framtida stroke. Ett annat användningsområde är att identifiera rätt muskel då botox injiceras vid behandling av dystoni och Parkinsons sjukdom.

Christine Kremer forskar på riskfaktorer för ischemisk stroke hos äldre kvinnor och män. Hos män är kärlförkalkningar den största riskfaktorn, för kvinnor är det istället hjärtflimmer. Kvinnor mår också sämre och har svårare att återhämta sig efter en stroke än män.

– Kan vi förebygga hjärtflimmer hos kvinnor är mycket vunnet, säger Christine Kremer.

UPPSVING FÖR NEUROLOGI

Elva ST-läkare är knutna till verksamheten. Kristina Månsson är inne på sitt andra år, och hennes specialintresse är epilepsi.

Neurologi och rehabiliteringsmedicin Skånes universitetssjukhus:

Skånes universitetssjukhus (SUS) har neurologiverksamhet i Malmö och Lund. De vanligaste diagnoser för behandling är stroke, epilepsi, Parkinsons sjukdom, hjärntumörer och MS. Det finns multidisciplinära specialistteam för stroke, MS, dystoni, ultraljud, epilepsi, Parkinsons sjukdom, Huntingtons sjukdom och andra rörelsesjukdomar, neuromuskulära sjukdomar, ALS och hjärntumörer. I både Lund och Malmö finns mottagning, dagvård och slutenvård. Rehabilitering finns i Malmö, Lund och vid Orupsjukhuset i Höör.

Verksamhetschef: Jesper Peterson.

Sektionschef neurologi Malmö: Stefan Olsson Hau.

Sektionschef neurologi Lund: Christer Nilsson.

Antal anställda: cirka 450.

Svenska Parkinsonakademien grundades 2007 och är baserad i Lund. Det är en interaktion mellan preklinisk och klinisk forskning runt Parkinsons sjukdom.

Lund Stroke Register undersöker förekomsten av stroke, riskfaktorer, omhändertagande och faktorer som påverkar prognosen efter stroke.

Det visste du inte: Den skånska modellen för stroke-sjukvård har exporterats till Ajman, ett emirat i Förenade Arabemiraten. Tidigare har Region Skåne hjälpt till att etablera ett diabetescenter vid sjukhuset.

– Jag tycker neurologi är ett spännande område på många plan. Det har kommit många behandlingsalternativ. Många patienter blir bra och lever ett relativt normalt liv. Samtidigt finns det mycket runt om att ta hänsyn till. Det är inte bara patienter man vårdar ibland utan många gånger också anhöriga, säger hon.

Stefan Olsson Hau ser ett uppsving för neurologin. Han tror att dagens effektiva metoder där mycket kan botas och behandlas spelar stor roll.

– Vi har nu möjlighet att behandla akuta stroke så att patienten återfår blodflödet till hjärnan och ibland blir helt återställd. För MS och andra autoimmuna sjukdomar har behandlingsalternativen det senaste decenniet ökat enormt med immunmodulerande läkemedel. Avancerad bilddiagnostik har gjort att möjligheten till korrekta diagnoser har ökat rejält. Olika yrkeskategorier och specialiteter jobbar som ett team kring patienten och då går det att rädda liv, funktion och livskvalitet.

MARIE SKOGLUND
frilansjournalist.
Foto: LINA HASKEL

Neurologen och forskaren Teresa Ullberg leder en studie om långsiktig strokevård. Målsättningen är att hitta en effektiv modell för uppföljning och rehabilitering.

Strukturerad uppföljning efter stroke

Varje år får 25 000 svenskar stroke. Minst 140 000 personer lever med sjukdomen, ofta med fysiska eller kognitiva nedsättningar. Neurologen och forskaren Teresa Ullbergs avhandling "Stroke – och sedan?" visar att många strokepatienter försämras första året efter insjuknandet. Uppföljningen har stora brister, där äldre och funktionsnedsatta drabbas extra hårt. Nu leder hon en studie om långsiktig strokevård i Malmö med målsättningen att hitta en effektiv modell för uppföljning och rehabilitering.

– Det är vanligt med strokerelaterade hälsoproblem och majoriteten av dem som överlever stroke har funktionsnedsättning i någon utsträckning. Patienter hamnar lätt i ett vakuum där de inte vet vem de ska vända sig till. Att hitta en strukturerad modell för uppföljning av stroke är värdefullt, så att livssituationen för denna stora patientgrupp förbättras, säger Teresa Ullberg.

Tre läkare, fyra sjuksköterskor och en arbetsterapeut arbetar med studien. Alla patienter som under 2018 fick diagnosen vid Skånes universitetssjukhus i Malmö och skrevs ut till hemmet har erbjudits två uppföljningar av en strokesjuksköterska. Dessa sker efter tre och tolv månader.

– De screenas för hälsoproblem relaterade till strokesjukdomen enligt en checklista. Där finns de 14 vanligaste problemen, bland annat humör, minne, strokeprevention och hjärntrötthet. Teamronden går sedan igenom det som kommit fram för att kunna göra riktade insatser.

Läkemedel och livsstilsförändringar förebygger återinsjuknande. Ett mycket vanligt problem har visat sig vara avsaknad av denna slags information under vårdtillfället.

–Det behöver undersökas närmare. Det finns garanterat mycket som vi som arbetar med stroke kan göra för att förbättra hälsofrämjande och strokeförebyggande arbete.

Studien "Strukturerad uppföljning efter stroke i Malmö" pågår till september 2020. Den finansieras av bland annat Familjen Kamprads stiftelse, ALF-anslag och Bundy Academy.

MARIE SKOGLUND
frilansjournalist.
Foto: LINA HASKEL

